

**İSTANBUL MENKUL KIYMETLER
BORSASI'NDA (İMKB) İŞLEM
GÖREN GIDA SEKTÖRÜ
ŞİRKETLERİNİN FİNANSAL
PERFORMANSININ ÖLÇÜLMESİ
VE ÖZSERMAYE KÂRLILIĞINI
ETKİLEYEN FAKTÖRLERİN
BELİRLENMESİ**

Yasemin COŞKUN

AKADEMİSYEN
KİTABEVİ

© Copyright 2018

Bu kitabın, basım, yayın ve satış hakları Akademisyen Kitabevi A.Ş.'ne aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kayıt ve/veya başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz. Tablo, şekil ve grafikler izin alınmadan, ticari amaçlı kullanılamaz. Bu kitap T.C. Kültür Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır.

ISBN

978-605-258-090-5

Yayın Koordinatörü

Yasin Dilmen

Kitap Adı

İstanbul Menkul Kıymetler Borsası'nda
(İMKB) İşlem Gören Gıda Sektörü
Şirketlerinin Finansal Performansının
Ölçülmesi ve Özsermaye Kârlılığını
Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesi

Sayfa ve Kapak Tasarımı

Akademisyen Dizgi Ünitesi

Yayıncı Sertifika No

25465

Yazar

Öğr. Gör. Dr. Yasemin COŞKUN

Baskı ve Cilt

Bizim Dijital Matbaacılık

DOI

10.37609/akya.1885

GENEL DAĞITIM

Akademisyen Kitabevi A.Ş.

Halk Sokak 5 / A

Yenişehir / Ankara

Tel: 0312 431 16 33

siparis@akademisyen.com

www.akademisyen.com

ÖZ

Oran analizleri, firmaların performanslarının değerlendirilmesinde kullanılan

önemli bir tekniktir. Herhangi bir sektördeki firmaların rakiplere göre ve sektör ortalamalarına göre ne durumda olduğu oran analizleri vasıtasıyla kolaylıkla tespit edilebilir. Dolayısıyla, yatırımcılar oran analizlerini kullanmak suretiyle, bir sektördeki performansı en yüksek ve en düşük olan şirketleri tespit ederek, menkul kıymet borsalarında daha rasyonel yatırım kararları alabilirler. Böylece, yapılan yatırımlardan daha yüksek getiri elde edilebilirler.

ANAHTAR SÖZCÜKLER: Oran Analizleri, Du-Pont Kontrol Şeması, Performans Değerlemesi, Gıda Sektörü, Sektör Analizi.

ABSTRACT

Ratio analysis is an important technique in evaluating firms' performances. Financial performances of firms in any industry compare to their rivals and industry averages could be easily measured. Hence, by using ratio analysis, investors could identify firms with lowest and highest financial performance in an industry and make more rational investment decision in stock markets. Therefore, investors could receive higher returns from their financial investments.

KEY WORDS: Ratio Analysis, Du-Pont Control Schema, Performance Evaluation, Food Industry, Industry Analysis.

İÇİNDEKİLER

BÖLÜM 1	
DÜNYADA VE TÜRKİYE’DE GIDA SEKTÖRÜ	1
GİRİŞ.....	1
MATERYAL VE METOT	2
Materyal.....	2
Metot	2
1.1. GIDA SEKTÖRÜNÜN TANIMI, TARİHÇESİ, KAPSAMI VE SORUNLARI	3
1.1.1. Gıda Sektörünün Tanımı	3
1.1.2. Türkiye’de Gıda Sektörünün Tarihçesi	4
1.1.3. Gıda Sektörünün Kapsamı.....	5
1.1.4. Gıda Sektörünün Sorunları	7
1.2. BİTKİSEL YAĞ SANAYİİ	8
1.2.1. Bitkisel Yağ Sanayiinin Tanımı, Kapsamı ve Teknolojisi	8
1.2.2. Dünyada Bitkisel Yağ Sanayi	10
1.2.2.1. Dünyada Bitkisel Yağ Sanayiinde Arz ve Talep	10
1.2.2.2. Dünyada Bitkisel Yağ Ticareti	11
1.2.3. Türkiye’de Bitkisel Yağ Sanayii.....	12
1.2.3.1. Türkiye’de Bitkisel Yağ Sanayiinde Arz ve Talep.....	12
1.2.3.2. Türkiye’de Bitkisel Yağ Sanayiinde Dış Ticaret.....	16
1.3. ET VE ET ÜRÜNLERİ SANAYİİ	19
1.3.1. Et ve Et Ürünleri Sanayiinin Tanımı, Kapsamı ve Teknolojisi.....	19
1.3.2. Dünyada Et ve Et Ürünleri Sanayi	21

1.3.2.1. Dünyada Et ve Et Ürünleri Sanayiinde Arz ve Talep	21
1.3.2.2. Dünyada Et ve Et Ürünleri Ticareti.....	23
1.3.3. Türkiye’de Et ve Et Ürünleri Sanayi	23
1.3.3.1. Türkiye’de Et ve Et Ürünleri Sanayiinde Arz ve Talep	23
1.3.3.2. Türkiye’de Et ve Et Ürünleri Sanayiinde Dış Ticaret.....	28
1.4. MEYVE-SEBZE İŞLEME SANAYİ.....	30
1.4.1. Meyve- Sebze İşleme Sanayiinin Tanımı, Kapsamı ve Teknolojisi.....	30
1.4.2. Dünyada Sebze-Meyve İşleme Sanayii.....	32
1.4.2.1. Dünyada Sebze- Meyve İşleme Sanayiinde Arz ve Talep	32
1.4.2.2. Dünyada Sebze-Meyve İşleme Sanayiinde Ticaret.....	35
1.4.3. Türkiye’de Meyve-Sebze İşleme Sanayii	37
1.4.3.1. Türkiye’de Meyve-Sebze İşleme Sanayiinde Arz ve Talep	37
1.4.3.2. Türkiye’ de Meyve-Sebze İşleme Sanayiinde Dış Ticaret.....	41
1.5. SÜT VE SÜT ÜRÜNLERİ SANAYİİ.....	43
1.5.1. Süt ve Süt Ürünleri Sanayiinin Tanımı, Kapsamı ve Teknolojisi	43
1.5.2. Dünyada Süt ve Süt Ürünleri Sanayii.....	45
1.5.2.1. Dünyada Süt ve Süt Ürünleri Sanayiinde Arz ve Talep	45
1.5.2.2. Dünyada Süt ve Süt Ürünleri Ticareti.....	45

1.5.3. Türkiye’ de Süt ve Süt Ürünleri Sanayii.....	45
1.5.3.1. Türkiye’de Süt ve Süt Ürünleri Sanayiinde Arz ve Talep	45
1.5.3.2. Türkiye’de Süt ve Süt Ürünleri Sanayiinde Dış Ticaret.....	47
1.6. ŞEKER VE ŞEKERLİ ÜRÜNLER SANAYİİ.....	48
1.6.1. Şeker ve Şekerli Ürünler Sanayiinin Tanımı, Kapsamı ve Teknolojisi.....	48
1.6.2. Dünyada Şeker ve Şekerli Ürünler Sanayi.....	50
1.6.2.1. Dünyada Şeker ve Şekerli Ürünler Sanayiinde Arz, Talep ve Dış Ticaret.....	50
1.6.3. Türkiye’ de Şeker ve Şekerli Ürünler Sanayi.....	50
1.6.3.1. Türkiye’ de Şeker ve Şekerli Ürünler Sanayinde Arz ve Talep	51
1.6.3.2. Türkiye’ de Şeker ve Şekerli Ürünler Sanayinde Dış Ticaret.....	53
1.7. UN VE UNLU ÜRÜNLER SANAYİİ.....	54
1.7.1. Un ve Unlu Ürünler Sanayinin Tanımı, Kapsamı ve Teknolojisi.....	54
1.7.2. Dünyada Un ve Unlu Ürünler Sanayii.....	54
1.7.2.1. Dünyada Un ve Unlu Ürünler Sanayinde Arz, Talep ve Dış Ticaret.....	54
1.7.3. Türkiye’ de Un ve Unlu Ürünler Sanayi.....	55
1.7.3.1. Türkiye’ de Un ve Unlu Ürünler Sanayinde Arz ve Talep	55
1.7.3.2. Türkiye’ de Un ve Unlu Ürünler Sanayinde Dış Ticaret.....	57
1.8. SON ALTI YILDA (2000-2005) GIDA SANAYİİNDE ÜRETİM DEĞERLERİNİN SEYRİ	59

BÖLÜM 2

FİRMALARIN FİNANSAL PERFORMANSLARININ ÖLÇÜLMESİNDE ORAN (RASYO) ANALİZLERİ VE ÖZSERMAYE KÂRLILIĞINI ETKİLEYEN FAKTÖRLER.....	61
2.1. ORAN (RASYO) ANALİZLERİ.....	61
2.1.1. Oran Analizlerinin Tanımı, Niteliği ve Kapsamı.....	61
2.1.2. Oran Analizinde Kullanılan Oranların Sınıflandırılması	64
2.1.2.1. Firmanın Likidite Durumunun Analizinde Kullanılan Oranlar (Likidite Oranları)	66
2.1.2.1.1. Cari Oran.....	67
2.1.2.1.2. Asit-Test Oranı (Likidite Oranı)	70
2.1.2.1.3 Nakit Oranı (Disponibilite Oranı)	72
2.1.2.2. Finansal Yapı İle İlgili Oranlar (Kaldıraç Oranları)	73
2.1.2.2.1. Toplam Borçların Aktiflere Oranı.....	74
2.1.2.2.2. Toplam Borçların Özsermayeye Oranı.....	76
2.1.2.2.3. Faiz Karşılama Oranı	78
2.1.2.3. Çalışma Durumunun Analizinde Kullanılan Oranlar (Faaliyet Oranları)	79
2.1.2.3.1. Alacak Devir Hızı.....	79
2.1.2.3.2. Stok Devir Hızı	82
2.1.2.3.3. Aktif (Varlık) Devir Hızı	84
2.1.2.4. Kârın Ölçülmesinde ve Değerlendirilmesinde Kullanılan Oranlar (Kârlılık Oranları)	85
2.1.2.4.1. Net Kâr Marjı.....	86
2.1.2.4.2. Aktif (Varlık) Kârlılığı.....	86
2.1.2.4.3. Özsermaye Kârlılığı.....	87
2.2. DU-PONT KONTROL ŞEMASI VE ÖZSERMAYE KÂRLILIĞINI ETKİLEYEN FAKTÖRLER.....	88

BÖLÜM 3

İSTANBUL MENKUL KIYMETLER BORSASI'NDA (İMKB) İŞLEM GÖREN BAZI GIDA SEKTÖRÜ FİRMALARININ ORAN ANALİZLERİ YOLUYLA FİNANSAL PERFORMANSLARININ ÖLÇÜLMESİ VE BUNLARIN ÖZSERMAYE KÂRLILIĞINI ETKİLEYEN FAKTÖRLERİN (AĞIRLIĞININ) BELİRLENMESİ.....	93
3.1. ANALİZE TÂBİ TUTULAN TOPLAM GIDA SEKTÖRÜ FİRMALARI İLE İLGİLİ GENEL BİLGİLER	93
3.2. GIDA SEKTÖRÜNDE FAALİYET GÖSTEREN VE İSTANBUL MENKUL KIYMETLER BORSASI'NDA (İMKB) İŞLEM GÖREN BAZI FİRMALARIN 1993-2002 YILLARI ARASINDAKİ FİNANSAL ORANLARI.....	100
3.2.1. Gıda Sektöründe Faaliyet Gösteren ve İstanbul Menkul Kıymetler Borsası'nda (İMKB) İşlem Gören Bazı Firmaların 1993- 2002 Yılları Arasındaki Likidite Oranları	100
3.2.2. Gıda Sektöründe Faaliyet Gösteren ve İstanbul Menkul Kıymetler Borsası'nda (İMKB) İşlem Gören Bazı Firmaların 1993- 2002 Yılları Arasındaki Kaldıraç Oranları	106
3.2.3. Gıda Sektöründe Faaliyet Gösteren ve İstanbul Menkul Kıymetler Borsası'nda (İMKB) İşlem Gören Bazı Firmaların 1993- 2002 Yılları Arasındaki Faaliyet Oranları	114
3.2.4. Gıda Sektöründe Faaliyet Gösteren ve İstanbul Menkul Kıymetler Borsası'nda (İMKB) İşlem Gören Bazı Firmaların 1993- 2002 Yılları Arasındaki Kârlılık Oranları.....	119
3.3. GIDA SEKTÖRÜNDE FAALİYET GÖSTEREN VE İSTANBUL MENKUL KIYMETLER BORSASI'NDA (İMKB) İŞLEM GÖREN BAZI FİRMALARIN 2001-2002 YILLARINDA ÖZSERMAYE KÂRLILIĞI ORANLARINDA YAŞANAN DEĞİŞİMİN DU-PONT MALÎ KONTROL SİSTEMİ İLE ANALİZİ.....	124
3.4. ÖZSERMAYE KÂRLILIĞINI ETKİLEYEN FAKTÖRLERİN REGRESYON ANALİZİ.....	148

SONUÇ.....	150
ÖZET	152
SUMMARY	153
KAYNAKÇA	154
EKLER	157

KAYNAKÇA

1. Akdoğan N. ve Tenker N., 2005, Finansal Tablolar ve Mali Analiz Teknikleri,
2. 10. Baskı, Gazi Kitabevi, Ankara.
3. Akgüç Ö., 1998, Finansal Yönetim, 7. Baskı, Avcıol Yayınları, İstanbul. Akgüç Ö., 1994, Finansal Yönetim, 6. Baskı, Avcıol Yayınları, İstanbul. Aksoy A., 1993, İşletme Sermayesi Yönetimi, Gazi Büro Kitabevi, Ankara.
4. Alkan S., 1998, Un Ve Unlu Mamuller Sektörü, Vakıfbank Sektör İncelemesi, No:16, Ankara.
5. Arıkbay C., 1993, Türkiye Gıda Sanayinde Teknolojik Yenilikleri İzleyememenin Maliyeti, Milli Prodüktivite Merkezi Yayınları:484, Ankara.
6. Aysan M.A., 1963, Hesap Vaziyeti ve İnceleme Tabloların Doldurulması, Türkiye Bankalar Birliği Yayınları, Ankara.
7. Bekçioğlu S., Öztürk M. ve Kaderli Y., 2003, Beta Katsayısını Etkileyen Finansal Oranlar: Gıda ve Makine-İmalat Sektöründe Bir Uygulama, Muhasebe ve Denetime Bakış Dergisi, Sayı:10, Ankara.
8. Bingöl Ş., 1993, Meyve İşleme Sanayinde Girdi Sorunları ve Verimlilik, Milli Prodüktivite Merkezi Yayınları:485, Ankara.
9. Brealey R.A., Myers S.C.ve Marcus A.J., 1997, İşletme Finansının Temelleri, Literatür Yayıncılık, İstanbul.
10. Brigham F. E., 1999, Finansal Yönetimin Temelleri, Çeviren:Özdemir Ahmet, Halil Saıslan, AÜ Rektörlüğü Yayınları, Cilt 1, Ankara.
11. Cebeci R., 1996, Un Sektörü, Karon Menkul Kıymetler A.Ş. Araştırma Grubu, İstanbul.
12. Ceylan A., 2003, İşletmelerde Finansal Yönetim, 8. Baskı, Ekin Kitabevi, Bursa. Ceylan A., 2001, İşletmelerde Finansal Yönetim, 7. Baskı, Ekin Kitabevi, Bursa. Çabuk A. ve Lazol İ., 2004, Mali Tablolar Analizi, 3. Baskı, Vıpaş A.Ş., Bursa. Devlet Plânlama Teşkilâtı, 1993, Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Plâni, Ankara.
13. Devlet Plânlama Teşkilâtı, 2002, Şeker Politikalarında Yeni Yönelimler ve Türkiye'nin Konumu, İktisadî Sektörler ve Koordinasyon Genel Müdürlüğü, Ankara.
14. Devlet Plânlama Teşkilâtı, 1995, Ekonomik Sektörler Plân Dönemi (1996-2000) Tahminleri, Ankara.
15. Devlet Plânlama Teşkilâtı, 2001, Gıda Sanayi (Şeker Sanayi) Özel İhtisas Komisyonu Raporu, Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Plâni, Yayın No:DPT:2633- ÖİK:641, Ankara.
16. Devlet Plânlama Teşkilâtı, 1992, Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Plâni, Şekerleme ve Ona Bağlı Alt Sektör Raporu, Ankara.
17. Devlet Plânlama Teşkilâtı, 1993, VII. Beş Yıllık Kalkınma Plâni, Beyaz Et Özel İhtisas Komisyonu Raporu, Aralık, Ankara.
18. Devlet Plânlama Teşkilâtı, Süt ve Süt Mamulleri, Özel İhtisas Komisyonu Raporu, 46, Ankara.
19. Devlet Plânlama Teşkilâtı, 1992, VII. Beş Yıllık Plân, Şekerleme ve Ona Bağlı Alt Sektör Raporu, Ankara.
20. Devlet Plânlama Teşkilâtı, Ekonomik ve Sosyal Göstergelerdeki Değişmeler, Ankara, 1995.

21. Dünya Gazetesi, 11.06.1996, "Deli Dana Yine Gündemde"
22. Emirođlu M., 1996, Gümrük Birliği ve Türk Gıda Endüstrisi, Akdeniz Üniversitesi İ.İ.B.F. Yayınları, Antalya.
23. Ercan M. K. Ve Bon Ü., 2005, Finansal Yönetim, Gazi Kitabevi, Ankara.
24. Erdođan N., 1997, Mali Tablolar ve Analizi, Attila Kitabevi, Ankara.
25. Erol C., 1999, İşletmelerde Finansal Yönetim, İmge Kitabevi, Ankara.
26. Foster G., 1978, Financial Statement Analysis, Prentice-Hall Inc., New Jersey. Gıda Sektörü, 1996, İMKB Yayınları, No:9, Araştırma Müdürlüğü, İstanbul. Gökçe R., 1996, Et ve Et Tüketiminde Yeni Yönelimler, Üretim Dünyası.
27. Gökçek B., 1996. Bankacılıkta Matematiksel İşlemler, 2. Baskı, Garanti Eğitim Merkezi Yayınları, İstanbul.
28. Göksu Ç., 2003, Türkiye'de ve Avrupa Birliği'nde Zeytinyağı Sektörü, T.C. Başbakanlık Dış Ticaret Müsteşarlığı İhracatı Geliştirme Etüd Merkezi, AR-GE Başkanlığı Tarım Dairesi, Ankara.
29. Gönenli A., 1985, İşletmelerde Finansal Yönetim, 5. Baskı, İşletme İktisadi Enstitüsü Yayınları, No: 15, İstanbul.
30. Gündüz M., 2003, DTÖ Analışmaları Çerçevesinde Dünya Ticaretini Yönlendiren Gelişmeler ve Türk Gıda Sanayi, T.C. Başbakanlık Dış Ticaret Müsteşarlığı İhracatı Geliştirme Etüd Merkezi, Ankara.
31. Güzel H., 1998, Meyve ve Sebze İşleme Sektörü, Vakıfbank Sektör İncelemesi, No:15, Ankara.
32. İhracatı Geliştirme Etüd Merkezi, 2002, AR-GE Başkanlığı Tarım Dairesi, Ankara.
33. İhracatı Geliştirme Etüd Merkezi, 2004, Tarım ve Gıda Sektörü İhracat Potansiyeli, AR-GE Başkanlığı Tarım Dairesi, Ankara.
34. İhracatı Geliştirme Etüd Merkezi, 2001, Beyaz Et Dış Pazar Araştırması, Ankara.
35. İhracatı Geliştirme Etüd Merkezi, 2003, Yaş Meyve ve Sebze Sektörü, T.C. Başbakanlık Dış Ticaret Müsteşarlığı İhracatı Geliştirme Etüd Merkezi, Ankara.
36. İktisadi Araştırmalar Vakfı, 1996, Türkiye'de Zeytinyağı Üretimi ve Pazarlaması (İç Tüketim ve İhracat) , İzmir.
37. İstanbul Ticaret Odası, 1997, Türkiye'de Şeker Ve Şeker Pancarı Üretiminde Mevcut Durum, Yayın No:12, İstanbul.
38. İstanbul İhracatçı Birlikleri Dergisi, 2002, Meyve Suyu ve Konsantresi, Sayı:38, Yıl:12, İstanbul.
39. Karakuş A., 1995, Dondurulmuş Gıda, Karon Menkul Kıymetler A.Ş. Araştırma Grubu, İstanbul.
40. Kolb W. R. ve Rodriguez R. J., 1996, Finansal Yönetim, Çevirenler: Ali İhsan Karacan, SPK Yayınları, Yayın No:35, Ankara.
41. Köse N. ve Saraçođlu B., 2000, Bazı Gıda Sanayilerinin Uluslar arası Rekabet Gücü: Makarna, Bisküvi ve Un Sanayi, Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı, Yayın No:39, Ankara.
42. Levy H., 1996, Introduction to Investments, South-Western College Publishing, Cincinnati.
43. Nusreti M., 1996, Et Sektörü, Karon Menkul Kıymetler A.Ş. Araştırma Grubu, İstanbul.
44. Orta Anadolu İhracatçı Birlikleri, 2002, Makarna Deđerlendirme Raporu, Ankara.

45. Özdemir M., 1999, Finansal Yönetim, 2. Baskı, Türkmen Kitabevi, İstanbul.
46. Referans Gazetesi, 28.03.2006, Şemsi Kopuz “Konut ve Otomobil Alan Mutfaktan Kısınca Gıdada Durgunluk Başladı”
47. Tarıkahya F.N., 1991, Un Fabrikalarında Verimlilik Karşılaştırmaları, Milli Prodüktivite Merkezi Yayınları:446, Ankara.
48. Uras N., 1992, Gıda Sektöründe Gelişmeler ve Beklentiler, Türkiye Sınai Kalkınma Bankası A.Ş., Ankara.
49. Usta Ö., 2005, İşletme Finansı ve Finansal Yönetim, 2. Baskı, Detay Yayıncılık, Ankara.
50. Yükçü S., Durukan M.B., Özkol E., Yücel T. ve diğ., 1999, Finansal Yönetim, Vizyon Yayınları, İzmir.
51. www.banvit.com, 28 Nisan 2006.
52. www.die.gov.tr, 15 Mart 2006.
53. www.dpt.gov.tr, 15 Mart 2006.
54. www.kent.com.tr, 28 Nisan 2006.
55. www.konfrut.com, 28 Nisan 2006.
56. www.pinarsut.com.tr, 28 Nisan 2006.
57. www.sunpride.com.tr, 28 Nisan 2006.
58. www.tat.com.tr, 28 Nisan 2006.
59. www.tukas.com.tr, 28 Nisan 2006.